

Воліков Т. А.

докторант кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДЛЯ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень є науковою категорією, що містить комплекс криміналістичних рекомендацій практичного характеру щодо проведення ефективного, швидкого та повного розслідування. Криміналістична методика як розділ криміналістики має певну структуру. Її складові науковці трактують по-різному, але майже всі вчені неодмінною частиною методики визначають криміналістичну характеристику. При розробці цієї наукової категорії виникало багато дискусійних питань. Висловлювались навіть окремі думки щодо відсутності потреби у її розробці, оскільки вона не має практичного застосування при розслідуванні злочинів. На сьогодні більшість науковців схильні до думки щодо важливості розробки криміналістичної характеристики, як складової криміналістичної методики та як практичного інструменту для використання її елементів на початковому етапі розслідування.

Одними з перших вчених-криміналістів визначили поняття криміналістичної характеристики О. Н. Колесниченко та В. О. Коновалова як системи відомостей щодо криміналістично значущих ознак кримінальних правопорушень даного виду, що відображають закономірні зв'язки між ними та слугують побудові і перевірці слідчих версій для вирішення конкретних завдань розслідування [1, с. 16]. При цьому автори спирались на чотири складові: відомості про криміналістично значущі ознаки злочинів певного виду; спирається на структуру складу злочину (кримінальне право) та структуру предмету доказування (кримінальне процесуальне право); включає дані про закономірні статистичні зв'язки між ознаками злочинів певного виду; слугує побудові і перевірці слідчих версій. Як інформаційну модель, що являє собою якісно-кількісну систему опису типових ознак конкретного виду (групи) злочинів, розглядає криміналістичну характеристику М. В. Салтевський [2, с. 419]. Викладені думки науковців підтримують автори підручників з криміналістики та зазначають, що криміналістична характеристика є сукупністю взаємозалежних відомостей щодо криміналістично вагомих ознак кримінальних правопорушень певної групи (виду), що сприяють розслідуванню через діяльність з побудови та перевірки

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО, КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ТА КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ
версій шляхом проведення запланованих слідчих (розшукових) дій та інших заходів [3, с. 349; 4, с. 16].

Висловлені науковцями визначення криміналістичної характеристики різняться за побудовою та стилістикою, але єдині у тому, що дана категорія є системою відомостей про кримінальне правопорушення. З'ясуємо, які саме криміналістичні ознаки складають її зміст. В. С. Кузьмічов і Г. І. Прокопенко до складових криміналістичної характеристики відносять: предмет злочинного посягання: різноманітні об'єкти органічного та неорганічного походження; спосіб вчинення у його широкому розумінні: обставини підготовки, вчинення та приховування слідів, характер дій суб'єкта, що використовується для досягнення поставленої мети; типову «слідову» картину в її широкому розумінні: сукупність джерел ідеальних та матеріальних відображень у навколишній матеріальній обстановці; особу злочинця – характеристики людини як соціально-біологічної системи, властивості та ознаки якої відображуються у матеріальному середовищі; особу потерпілого: демографічні дані, відомості про спосіб життя, риси характеру, звички, зв'язки і стосунки, ознаки віктимності тощо [5, с. 253]. Всі елементи криміналістичної характеристики взаємозалежні та пов'язані між собою. Взаємозв'язок елементів розглядуваної наукової категорії Г. А. Матусовський розглядає джерело відомостей щодо певних видів злочинів, що, виконуючи інформаційну функцію, становить собою єдину інформаційну систему. Використання її можливо шляхом одержання й аналізу окремих елементів і встановлення зв'язків між ними. У цьому розумінні всі елементи системи теоретично є рівнозначними, і поділяти їх на основні та другорядні недоцільно. В той же час застосування такої інформаційної системи вимагає у кожному конкретному випадку виокремлення основного елемента, через який можна увійти в систему з метою одержання необхідної інформації. Відокремлення ключового елемента у конкретному випадку залежить від слідчої ситуації, що склалася на даному етапі розслідування, а також від вихідних даних, що має слідчий, і які дані потрібно ще встановити [6, с. 149].

Зосередимо увагу на значенні, яке має криміналістична характеристика для розслідування, зокрема злочинів проти власності. Методика розслідування кримінальних правопорушень проти власності, як зазначалось нами раніше, є комплексною міжвидовою методикою [7, с. 115-118]. На думку І. Пирого та М. Єфімова, значення криміналістичної характеристики можна розділити на практичне й теоретичне. Для працівників правоохоронних органів, які безпосередньо проводять розслідування, найбільш важливим є практичне використання того чи іншого засобу, що допомагає у процесі розслідування. «Дійсна цінність криміналістичної характеристики того чи іншого виду протиправного діяння – це можливість її практичного застосування, можливість вирішити певні питання з огляду на неї і, звичайно, можливість, спираючись на неї, зробити розслідування певної категорії кримінальних правопорушень більш швидким та ефективним», – зазначають науковці [4,

с. 15]. Працюючи за конкретним кримінальним провадженням, слідчий часто стикається з труднощами при з'ясуванні особливостей тієї чи іншої групи чи виду злочину, виборі оптимальних підходів до їх розкриття та розслідування. Іншими словами, слідчому необхідна так звана «криміналістична матриця», наклавши яку на існуючу на даний момент розслідування слідчу ситуацію, він зміг би чітко зорієнтуватися, що й як йому слід зробити для встановлення та викриття винних осіб і виправдання невинних, якщо вони через обставини, що склалися, виявилися під підозрою. Тобто, зазначена наукова категорія повинна групувати за своєю природою найбільш загальні та криміналістично значимі ознаки кримінального правопорушення з подальшим їх використанням при розслідуванні.

На нашу думку, криміналістична характеристика злочинів проти власності включає в себе інформацію про найбільш значущі характеристики окремого виду кримінального правопорушення чи їх сукупності (предмет посягання, способи вчинення, обстановку та сліди правопорушення, характеристику особи потерпілого та правопорушника), що відіграє ключову роль на початковому етапі розслідування, коли слідчий відчуває дефіцит інформації щодо події злочину та осіб, які його скоїли. На основі аналізу елементів криміналістичної характеристики слідчий висовує версії, перевіряючи які визначає найбільш перспективний напрям розслідування, організовує цілеспрямований пошук злочинця, зниклого майна, вирішуються інші окремі завдання розслідування. Отже, основними напрямками застосування криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень проти власності можна вважати наступні: виявлення ознак злочину; висунення версій про: злочинний характер тієї чи іншої події, особу злочинця, вчинення злочину групою осіб; виявлення місця приховання та реалізації викраденого, розшук предметів посягання; визначення кола можливих джерел інформації про злочин; для покращення діяльності з виявлення, фіксації та вилучення матеріальних слідів злочину в ході проведення початкових слідчих (розшукових) дій.

Список використаних джерел:

1. Колесниченко О. Н., Коновалова В. О. Криміналістична характеристика злочинів. Харків : Юрид. ін-т, 1985. 92 с.
2. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному вигляді) : підруч. Київ: Кондор, 2005. 588 с.
3. Криміналістика: підручн. для студ. вищ. навч. закл. [К. О. Чаплинський, О. В. Лускатов, І. В. Пиріг, В. М. Плетенець, Ю. А. Чаплинська]. 2-е вид. перероб. і доп. ДДУВС; Ліра ЛТД, 2017. 480 с.
4. Єфімов М. М., Пиріг І. В. Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень: підруч. Дніпро: Видавець Біла К. О. 2022. 271 с.
5. Кузьмічов В. С., Прокопенко Г. І. Криміналістика: навч. посіб. / за заг. ред. В.Г. Гончаренка та Є.М. Моїсеєва. К.: Юрінком Інтер, 2001. 368 с.
6. Матусовський Г.А. Структура криміналістичної характеристики злочинів. *Криміналістика. Криміналістична тактика і методика розслідування злочинів* / за ред. В.Ю. Шепітька. Харків: Право, 1998.

7. Волюков Т. А. Основи формування міжвидової методики розслідування злочинів проти власності. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу в умовах воєнного стану*: тези доп. Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Харків, 25 листоп. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2022. С. 115-118.

Воляннюк Д. В.

курсант ННІ права та підготовки
фахівців для підрозділів
Національної поліції

Науковий керівник:

Царьова І. В.,

професор кафедри
українознавства та іноземних мов
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філологічних наук, доцент

ДЕРЖАВНА МОВА ЯК СКЛАДНИК ІДЕНТИЧНОСТІ

У розвитку української освіти на початку ХХІ століття ключове значення має чітке визначення стратегічних пріоритетів та послідовна їх реалізація. Один із таких пріоритетів – мовні стратегії, які зараз мають важливе значення в українському освітньому просторі. Однак розглядати мовні стратегії тільки як засоби вивчення та використання іноземних мов у багатомовному середовищі є занадто обмеженим підходом. Зосереджуючи акцент на багатокультурності сучасного суспільства, такий підхід не відображає ще одну важливу рису мовних стратегій – необхідність глибшого вивчення рідної мови.

Державна мова відображає особливості політичної культури суспільства, що змінюється разом із поколіннями та трансформується через систему ідеологічних уявлень, норм і цінностей, що визначають політичний досвід. Вона має вагомий вплив на соціально-політичні процеси та має значний потенціал у регулюванні цих процесів. Поза економічними та політичними впливами мова є визначальним елементом національної єдності та нормального функціонування держави. Шляхом об'єднання суспільства, загальна мова сприяє розвитку стійких політичних, економічних і культурних зв'язків на міжнародному рівні [1, с. 134].

Очевидно, що освіта – найбільш сприятливе середовище для формування ідентичностей та проведення процесу ідентифікації, особливо в контексті сфери освіти. Її мета полягає у формуванні цивілізаційної